مدرسه‌ها در عصر بی‌خبری؛ ساعت‌ها کنار بمانند و زنگ‌ها بی‌صدا

گفت‌وگو با مدیران، معلمان و والدین درباره‌ی ساعت‌های از کار افتاده‌ی مدرسه‌ها

در بسیاری از مدرسه‌های شهر و روستا، ساعت‌های دیواری سال‌هاست که زمان درست را نشان نمی‌دهند. برخی عقربه‌ها افتاده‌اند، برخی شیشه‌ها شکسته و برخی هم اصلا دیده نمی‌شوند. با این حال، زنگ‌ها هنوز هر روز به صدا درمی‌آیند و زندگی مدرسه بر پایه‌ی آن‌ها پیش می‌رود. این گزارش درباره‌ی معنای این تناقض است: وقتی ساعت دیگر درست کار نمی‌کند، چرا هنوز آن را نگه می‌داریم؟

نوشته‌ی لیلا مرادی

ساعت‌های بی‌عقربه؛ نشانه‌ای که هنوز معنا دارد

در حیاط مدرسه‌ی دخترانه‌ی شهید رضایی، ساعت دیواری بالای در ورودی سال‌هاست که عقربه‌ها ندارد. فقط عدد ۱۲ مانده و یک دایره‌ی خالی. دانش‌آموزان به آن می‌گویند «ساعت بی‌سر». مدیر مدرسه، خانم فرهمند، می‌گوید هیچ‌کس یادش نیست چه زمانی عقربه‌ها از بین رفته‌اند. «شاید در یکی از همان طوفان‌های پاییز. ما فقط دیدیم که دیگر کار نمی‌کند و تصمیم گرفتیم نگه‌اش داریم.»

در مدرسه‌ی راهنمایی پسرانه‌ی امام رضا (ع) در روستای چشمه‌سار، ساعت دیواری هنوز سر جای همیشگی‌اش است، اما شیشه‌ی جلویش شکسته و عقربه‌ی دقیقه‌شمار خم شده است. معاون مدرسه، آقای کریمی، می‌گوید زنگ‌ها را با گوشی موبایل یکی از معلم‌ها تنظیم می‌کنند. «بچه‌ها دیگر به ساعت دیوار نگاه نمی‌کنند، به گوشی خودشان نگاه می‌کنند. ما هم همین کار را کرده‌ایم.»

این تغییر کوچک، به گفته‌ی بسیاری از مدیران، نشانه‌ای از یک جابه‌جایی بزرگ‌تر است. زمان دیگر چیزی نیست که در فضای مشترک مدرسه به اشتراک گذاشته شود. هر دانش‌آموز زمان خود را در جیب خود حمل می‌کند. به همین دلیل، ساعت دیواری نه‌تنها ابزار کار خود را از دست داده، بلکه معنای اجتماعی‌اش نیز تغییر کرده است.

زنگ‌هایی که هنوز صدا می‌دهند

در بسیاری از مدرسه‌ها، زنگ‌ها تنها بخش باقی‌مانده از نظم قدیمی‌اند که هنوز به‌طور منظم اجرا می‌شود. در مدرسه‌ی دخترانه‌ی شهید رضایی، زنگ‌ها با ملودی کوتاهی پخش می‌شوند که دانش‌آموزان خود انتخاب کرده‌اند. در مدرسه‌ی پسرانه‌ی امام رضا (ع)، همان صدای قدیمی هنوز شنیده می‌شود، اما فقط برای اعلام پایان زنگ‌ها.

خانم فرهمند می‌گوید: «اگر زنگ را عوض کنیم، بعضی‌ها اعتراض می‌کنند. انگار چیزی از دست می‌رود که هنوز نمی‌دانیم چیست.» به نظر می‌رسد این حس فقدان، بیش از آنکه به ساعت مربوط باشد، به ریتم مشترکی مربوط است که مدرسه برای همه‌ی اعضایش ایجاد می‌کرد.

وقتی ساعت دیگر مرجع نیست

در گذشته، ساعت دیواری مرجع بود. اگر کسی می‌پرسید «ساعت چند است؟»، پاسخ در نگاه به بالا پیدا می‌شد. امروز این پرسش تقریباً از میان رفته است. دانش‌آموزان پاسخ را در جیب خود دارند و نیازی نمی‌بینند سر بلند کنند. همین تغییر کوچک، رابطه‌ی فضا و بدن را دگرگون کرده است.

آقای کریمی می‌گوید که در جلسه‌های اولیا و مربیان نیز کمتر کسی درباره‌ی ساعت‌ها حرف می‌زند. «انگار همه پذیرفته‌اند که این مشکل حل نمی‌شود و دیگر وقت تلف نمی‌کنند.» اما همین بی‌توجهی نشان می‌دهد که ساعت‌ها از ابزار به نماد تبدیل شده‌اند؛ نمادی از نظمی که دیگر وجود ندارد.

تعمیر یا رها کردن؟

برخی مدرسه‌ها تلاش کرده‌اند ساعت‌ها را تعمیر کنند. در مدرسه‌ی راهنمایی پسرانه‌ی امام رضا (ع)، ساعت دیواری سال ۱۳۹۷ برای تعمیر فرستاده شد و چند هفته بعد برگشت. اما پس از چند ماه، دوباره از کار افتاد. هزینه‌ی تعمیر مکرر برای مدرسه‌ای با بودجه‌ی محدود زیاد است و بسیاری ترجیح می‌دهند آن را رها کنند.

در مدرسه‌ی دخترانه‌ی شهید رضایی، ساعت دیواری به بخشی از دکور تبدیل شده است. دانش‌آموزان برای عکس‌های یادگاری پشت آن می‌ایستند و معلم‌ها گاهی به شوخی می‌گویند که اگر ساعت درست کار کند، دیگر کسی به آن توجه نمی‌کند. شاید همین بی‌توجهی، تنها شکلی از حضور باقی‌مانده است.

نظم بدون ساعت

در نبود ساعت، نظم مدرسه از جای دیگری تأمین